

116059

NORGES HØYESTERETT

Den 17. november 1962 avsa Høyesterett kjennelse og dom
i sak

L.nr. 142, nr. 179/1961:

1. Guri Aspesletten
2. Siri Schjefstad
3. Harald Skukkestad

(o.r.sakfører Jacques Ræder - til prøve)

mot

Det norske Livsforsikrings-Selskap Idun

(h.r.advokat Sven Arntzen)

Hjelpeintervenient:

Staten ved Justisdepartementet

(h.r.advokat Axel Ramm).

Stemmegivning:

Dommer Anker: I okkupasjonstiden tegnet Frontkjemperkontoret, et av Nasjonal Samlings foretagender, 105 spareforsikringer, også kalt utstyrsforsikringer, i Livsforsikringsselskapet Idun til fordel for falne frontkjemperes barn. Hver av forsikringene lød på 2.000 kroner, som skulle forfalle til utbetaling når barnet fylte 18 år, og premiene ble betalt av Frontkjemperkontoret med engangsbelöp som gave til de forsikrede. Tre av disse, Guri Aspesletten, Siri Schjefstad og Harald Skukkestad, hvis poliser var utstedt i 1944, de to første

14. februar, den siste 16. november, saksökte i 1958 Idun med krav om utbetaling av forsikringsbelöpine. Idun, som etter krav fra Erstatningsdirektoratet hadde avstått premiebelöpine til staten, drog regresskrav mot staten inn i saken med hjemmel i tvistemålslovens § 69. Samtidig oppfordret Idun etter lovens § 80 staten til hjelpeintervensjon, og denne oppfordring ble etterkommet.

Oslo byrett avsa 8. september 1959 dom med denne domsslutning:

"1. Livsforsikringsselskapet Idun frifinnes.

2. Saksomkostninger tilkjennes ikke."

Om regressaken uttalte byretten i domsgrunnene at den bortfalt fordi Idun ble frifunnet i hovedsaken.

Både de tre forsikrede og Idun anket til lagmannsretten, sistnevnte overfor staten av hensyn til regresspörsmalet. Eidsivating lagmannsrett avsa 29. april 1961 dom med domsslutning:

"Livsforsikringsselskapet Idun frifinnes i hovedsöksmalet.

Staten ved Justisdepartementet frifinnes i regressösksmalet.

Saksomkostninger tilkjennes ikke."

Guri Aspesletten, Siri Schjefstad og Harald Skukkestad har påanket lagmannsrettens dom til Höyesterett og har fått Kjæremålsutvalgets tillatelse til anke uten hensyn til ankeverdien. De hevder at lagmannsretten har tatt feil når den finner at utstyrespolisene ble tegnet av Frontkjemperkontoret "som et ledd i kontorets rettsstridige virksomhet til fordel

for fienden". Det var ikke rettsstridig å gi gaver til en beskjedne polisetegning for små barn etter frontkjempere som alt var falt. I denne forbindelse var kontorets virksomhet av rent humanitær art. Selv om de ankende parter ikke vil gjøre gjeldende at Frontkjemperkontorets virksomhet i sin alminnelighet må anses som lovlig, måtte det med bindende virkning kunne treffe nøytrale rettslige disposisjoner, eksempelvis tegne brannforsikring, og de forsikringene saken gjelder må ses som en slik nøytral disposisjon. Lagmannsretten har også tatt feil, anføres det, når den finner at gavenottakerne ikke var i vel^{be}grunnet god tro. Og selv om polisetegningene er å anse som ugyldige fordi det dreier seg om reproberte rettshandler, er innsigelsen avskåret overfor godtroende tredjemann. I denne sammenheng nevnes at livsforsikringspoliser i medhold av forsikringsavtalelovens § 114, jfr. § 113, til en viss grad er negotiable. Det fremgår av brevveksling at Idun også etter frigjøringen har regnet med at polisene var gyldig tegnet, og det er da ror meget å kreve at barnas verger skulle tenke seg noe annet.

De ankende parter opprettholder ikke lenger den anførsel at Frontkjemperkontoret bare opptrådte som bud ved polisetegningen, ellers fastholder de sine tidligere anførsler i saken. I ankeerklaringen er gjort gjeldende at Erstatningsdirektoratet måtte ha fremmet inndragningssak overfor de forsikrede barn, men dette er ikke opprettholdt under ankeforhandlingen.

De ankende parter har nedlagt slik påstand:

1. Spareforsikringspolise nr. 272.488 lydende på Guri Aspesletten tegnet i Det norske Livsforsikrings-selskap Idun med forsikringssum kr. 2.000, forfall 28/8 1958, kjennes å være bindende for forsikringsselskapet. Dette dömmes til - mot innlevering av forsikringspolisen i kvittert stand - å betale til Guri Aspesletten kr. 2.000 med tillegg av lovlig rente fra 28/9 1958 inntil betaling skjer.
2. Spareforsikringspolise nr. 272.500 lydende på Siri Schjefstad tegnet i Det norske Livsforsikrings-selskap Idun med forsikringssum kr. 2.000, forfall 14/2 1954, kjennes å være bindende for forsikringsselskapet. Dette dömmes til - mot innlevering av forsikringspolisen i kvittert stand - å betale til Siri Schjefstad kr. 2.000 med tillegg av sparebankrenter fra 14/3 1954 inntil 24/10 1957 da forliksklage i saken ble forkynt for forsikringsselskapet, og deretter lovlig rente inntil betaling skjer.
3. Det norske Livsforsikrings-selskapet Idun dömmes til å betale til Harald Skukkestad kr. 2.000, med tillegg av sparebankrenter fra 16/12 1954 inntil 24/12 1957 da forliksklage i saken ble forkynt for forsikringsselskapet, og deretter lovlig rente inntil betaling skjer.
4. De ankende parter tilkjennes tilstrekkelige saksonkostninger for byrett, lagmannsrett og Høyesterett."

Ankemotparten, Livsforsikringsselskapet Idun, har fastholdt sine tidligere anførsler og nedlagt følgende påstand:

1. Livsforsikringsselskapet Idun frifinnes.
2. De ankende parter dömmes til in solidum å betale saksonkostninger til Idun for byretten, lagmannsretten og Høyesterett."

En anke fra Iduns side overfor staten ved Justisdepartementet i regresssaken har selskapet trukket tilbake, da staten ikke har opprettholdt påstanden om at den ikke er forpliktet til å refundere Idun det beløp som selskapet måtte bli tilpliktet å utrede til Guri Aspesletten m.fl. Under ankeforhandlingen har ankemotparten og hjelpeintervenienten meddelt at de er enig om å begjære regresssaken hevet uten at noen av dem krever saksomkostninger hos den annen.

Staten fastholder som hjelpeintervenient for Idun det den tidligere har gjort gjeldende, og har nedlagt denne påstand:

- "1. Det norske Livsforsikrings-selskap Iduns påstand tas til følge.
2. Staten ved Justisdepartementet tilkjennes saksomkostninger for alle retter."

Saksforholdet fremgår av de tidligere retters domsgrunner. Til bruk for Høyesterett er holdt bevisopptak med avhør av 5 vitner, sett av dem nytt i saken. Det er fremlagt en del nye dokumenter, som jeg ikke finner det nødvendig å gå inn på, det er ikke fremkommet nye opplysninger av betydning.

Jeg kommer til samme resultat som byretten og lagmannsretten og tiltrer i alt vesentlig lagmannsrettens begrunnelse. På enkelte punkter vil jeg gjøre nærmere rede for mitt syn på saken.

Hovedspørsmålet i saken er om tegningen av forsikringene objektivt sett var gyldig. Jeg er enig med de tidligere retter i at avtalene - for å bruke byrettens uttrykksmåte - er reproberte i den forstand at rettsordenen ikke ønsker at av-

talene skal oppfylles, fordi de er stiftet som ledd i en aksjon som hadde bistand til fienden som formål. Jeg begrunner, også i samsvar med de tidligere retter, dette syn med at Frontkjemperkontoret var en ulovlig organisasjon fordi den drev landssvikersk virksomhet, bistand til fienden. Dette har Høyesterett lagt til grunn i avgjørelser fra de to første årene etter frigjøringen, jeg viser til Rt. 1945 s.187 og 1946 s. 1159, særlig det som er anført av lagmannsretten s. 1165 under post h. I dommene er også fastslått at det var straffbart å yte bidrag til kontoret, uansett hvor bidragsyterne tok pengene fra, og av dommen fra 1946 fremgår at bidraget skulle komme falnes etterlatte til gode. I to dommer fra 1947 gav Høyesterett på ny uttrykk for at det var straffbart å gi slike bidrag via Frontkjemperkontoret til falnes etterlatte, se Riksadvokatens Meddelelsesblad nr. 31 s. 15 og nr. 37 s. 65, særlig førstvoterendes bemerkninger s. 66. Jeg bygger på disse avgjørelser og kan da ikke legge noen vekt på at det i vår sak gjelder forsikringer tegnet til fordel for barn hvis fedre var falt på den tid tegningen skjedde. Det må være klart at den propagandamessige betydning av gavene ikke var mindre av den grunn.

Fra de ankende parter side er vist til høyesterettsdom i Rt. 1956 s. 36. Den gjaldt imidlertid et annet forhold, og jeg kan ikke se at dommen har noen betydning for den sak vi behandler her.

Videre er jeg enig med de tidligere retter i at barnas verger, mödrene, ikke hadde forsvarlig grunnlag for å tro at de polisene de mottok var gyldige. Det avgjørende for så vidt må være at de kjente de faktiske omstendigheter som

gjorde forholdet ugyldig, nemlig at det dreide seg om gaver fra Frontkjemperkontoret og at dette kontoret ytet bistand til fienden. De måtte også forstå at gaver av denne art til de etterlatte var et ledd i kontorets landssvikerske virksomhet. Det er da uten betydning om vergene forstod at dette ville medføre ugyldighet. I likhet med lagmannsretten finner jeg det unødvendig å komme inn på spørsmålet om en velbegrunnet god tro i tilfelle ville ha ført til et annet resultat.

Jeg anser det uten betydning om det offentlige kunne og burde ha reist inndragningssak mot de forsikrede. Det må være klart at Idun kan gjøre ugyldighetsinnsigelsen gjeldende uavhengig av en slik sak. Da de ankende parter ikke nå bestrider dette, går jeg ikke nærmere inn på det.

Jeg finner at byrettens og lagmannsrettens avgjørelser når det gjelder saksomkostningene bør bli stående, men at de ankende parter må betale saksomkostninger til ankemotparten for Høyesterett. Jeg mener at det ikke er tilstrekkelig grunn til å pålegge de ankende parter å betale saksomkostninger til hjelpeintervenienten.

Regressaken blir å heve ved kjennelse.

Jeg stemmer for slik kjennelse og dom:

Kjennelse:

Saken mellom Det norske Livsforsikrings-selskap Idun og staten ved Justisdepartementet (regressøksmålet) heves.

Dom:

Det norske Livsforsikrings-selskap Idun frifinnes.

I saksomkostninger for Høyesterett betaler Guri Aspesletten, Siri Schjefstad og Harald Skukkestad in solidum

- 8 -

til Det norske Livsforsikrings-selskap Idun 2.500 - to tusen fem hundre - kroner. For byrett og lagmannsrett tilkjennes ikke saksomkostninger.

Staten ved Justisdepartementet tilkjennes ikke saksomkostninger.

Oppfyllelsesfristen er 2 - to - uker fra forkynnelsen av Høyesteretts dom.

Dommer Roll Matthiesen: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

Dommer Eckhoff: Likeså.

Dommer Leivestad: Likeså.

Justitiarius Terje Wold: Likeså.

Etter stemmegivningen avsa Høyesterett slik kjennelse og dom:

KJENNELSE:

Saken mellom Det norske Livsforsikrings-selskap Idun og staten ved Justisdepartementet (regressøksmålet) heves.

D O M:

Det norske Livsforsikrings-selskap Idun frifinnes.

I saksomkostninger for Høyesterett betaler Guri Aspesletten, Siri Schjefstad og Harald Skukkestad in solidum til Det norske Livsforsikrings-selskap Idun 2.500 - to tusen fem hundre - kroner. For byrett og lagmannsrett tilkjennes ikke saksomkostninger.

Staten ved Justisdepartementet tilkjennes ikke saks-

- 9 -

omkostninger.

Oppfyllelsesfristen er 2 - to - uker fra forkynnelsen
av Høyesteretts dom.

Riktig utskrift bekreftes:

Sybil Solheim

